غلط‌نامه جلدهای اوّل و دوّم

به‌رغم تلاش فراوان برای ارائه کاری مستند و کم غلط، متأسفانه بــه مجلـدات اوّل و دوّم *زرسالاران* برخی اغلاط راه یافته است. بخشی از این اغــلاط ناشــی از ســهوالقلم یـا خطا در حروفچینی است و بخشی محتوایی. در پژوهشی سنگین با حجم کتـاب حـاضر، شاید عذر نویسنده پذیرفته باشد. به‌علاوه، باید توجه نمود که نگــارنده اولیـن و آخریـن کسی نیست که پس از اتمام و انتشار کار به اشتباهات خود پی می‌برد. اینگونه غفلت‌هـا را در دائره‌المعارف‌ها و تألیفات نویسندگان سرشناس غربی نیز کم‌وبیش می‌توان یــافت. به چند نمونه اشاره می‌کنم: دلمار مــورگــان، ویراســتار *سـفرنامه* جنکینســون، سـلیمان قانونی (باشکوه)، سلطان عثمانی، را "سلیمان دوّم" خوانده کـه غلـط اسـت و درسـت آن "سلیمان اوّل" می‌باشد. دکتر استانفورد شاو، عثمانی‌شناس برجســته آمریکـایی و اسـتاد دانشگاه‌های هاروارد و کالیفرنیا، در *تاریخ امپراتــوری عثمـانی و ترکیـه جدیـد* (ترجمـه فارسی، ج ۱، ص ۳۰۶) به غلط صفیه، بانوی ونیزی از خــاندان بـافو، را همســر سـلطان سلیم دوّم عثمانی معرفی کرده حال آن‌که همسر سلطان مراد سوم بـود. شـاو در همـان صفحه یوسف ناسی را پسر گراسیا ناسی ذکر کرده که غلط است و یــهودی نـامدار فـوق برادرزاده گراسیا بود. در مقاله "خانواده بوربن" مندرج در *دائره‌المعـارف انکارتـا* (ویرایـش سال ۱۹۹۷)، ملکه هنریتا ماریا (همسر چارلز اوّل انگلیس) به‌عنوان دختر لویی سیزدهم معرفی شده حال آن‌که خواهر لویی است. رابرت فرک گولد، مورخ سرشناس ماسـون، در *تاریخ فراماسونری* (ج ۴، ص ۲۶۹) شاهزاده خانم ســوفیای پـالاتینیت، مـادر جـرج اوّل هانوور، را با سوفیا دوروتا، همسر جرج و مــادر جـرج دوّم، اشـتباه گرفتـه اسـت.[۱] یـا در *دائره‌المعارف فراماسونری ماکی* در یک جا تاریخ انتشـار کتـاب گولـد سـال ۱۸۸۵ ذکـر شده و در جای دیگر سال ۱۸۸۷. از اینگونه اشتباهات باز هم می‌توان یافت. و البته بعضاً

---

[۱] بنگرید به: همین کتاب، ج ۴، زیرنویس ص ۲۱۲.

در منابع گوناگون درباره مطلب واحدی اختلاف نظـر وجـود دارد. مثـلا، زمـان تسـخیر سویل (اشبیلیه) در برخی منابع سال ۱۲۴۷ میلادی ذکر شده و در برخی سال ۱۲۴۸.

بهرروی، ذیلا فهرستی از اغلاط مجلدات اوّل و دوّم *زرسالاران* درج می‌گردد. علاوه بر اغلاط شکلی و محتوایی، در برخی موارد نیز جملات به شکل دقیق‌تـری تنظیـم و ارائـه شده است.

جلد اول:

ص ۷۱- سطر ۱۵: ″سفر **تصادفی** چانسلر به روسیه″ ← ″سفر چانسلر به روسیه″.

ص ۷۲- سطرهای ۴ و ۵: جمله زیر حذف شـود: ″بـا هـدف خریـد ابریشـم ایـران و شکستن انحصار پرتغالی‌ها در این عرصه.″

ص ۱۲۱- سطر ۱۸: ″تانگیر″ ← ″طنجه″.

ص ۱۹۰- زیرنویس ۱: “PrePresent” ← “Present”

ص ۲۲۳- سطر ۱۳: ″بندر سیتا″ ← ″بندر سبته″

ص ۲۶۲- سطر ۲۴: ″جنرال بوث″ ← ″ژنرال ویلیام بوث (۱۸۲۹-۱۹۱۲)″

ص ۲۶۶- سطرهای ۲۱ و ۲۲: ″فرانسیس بیکن و دکارت، که به ترتیب در سـال‌های ۱۵۶۱ و ۱۵۹۶ **درگذشتند**...″ ← ″فرانسیس بیکن و دکارت، که به ترتیـب در سـال‌های ۱۵۶۱ و ۱۵۹۶ **متولد شدند**...″

ص ۴۴۲- زیرنویس ۳: ″تلفظ نام فوق **در زبـان سـوئدی** نوبـرگ اسـت.″ ← ″تلفـظ صحیح نام فوق نوبرگ است.″

ص ۴۵۶- زیرنویس ۱: ibid ← پیگولوسکایا، همان مأخذ، ص ۳۰۷.

ص ۴۸۸- سطرهای ۳ و ۴: ″اگر حروف ”خ“ و ”ز“ را در این نام ناشی از تلفظ عبری آن بدانیم، تلفظ ترکی آن همان ”قچر“ یا ”قجر“ است.″ ← ″اگر حروف ”خ“ و ”ز“ را در این نام گونه‌ای دیگر از تلفظ حروف”ق“ و ”چ“ بدانیم، که در گویش‌هـای ترکـی مـوارد مشابه دیگر نیز دارد، تلفظ دیگر آن همان ”قچر“ یا ”قجر“ است.″

جلد دوّم:

ص ۲۷- سطر ۹: ″۱۳۰۴″ ← ″۱۳۰۷″ (زمان دستگیری ژاک دموله)

ص ۶۰- سطر ۱۵: ″از خاندان مدیچی″ حذف شود. (پاپ جولیـوس سـوم از خـاندان مدیچی نبود.)

ص ۷۹- سطرهای ۱۶ و ۱۷: ″دربارهای دو دودمان نوخاسته قراقویونلو و آق‌قویونلـو″ ← ″دربار دولت نوخاسته آق‌قویونلو″

ص ۷۹- سطر ۱۸: "این دو دولت ترک... شدند." ← "این دولت ترک... شد."

ص ۷۹- سطر ۱۹: جمله "تصادفی نیست که امپراتوری یونانی..." حذف شود.

ص ۷۹- سطر ۲۲: "ایوان سوم پادشاه روس" ← "ایوان سوم حاکم روس مسکوی"

ص ۹۱- سطر ۱۶: "اوایل سده هفدهم" ← "اواخر سده پانزدهم و اوایل سده شانزدهم".

ص ۹۹- سطر ۲۲: "تانگیر" ← "طنجه".

ص ۱۰۴- سطر ۶: "۱۷۰۷" ← "۱۷۰۲". (سال صعود ملکه آن به سلطنت انگلیس).

ص ۱۰۴- سطر ۱۸: "خاندان سلطنتی **کاتولیک** پیشین انگلیس" ← "خاندان سلطنتی پیشین انگلیس".

ص ۱۱۸- سطر ۱۶: "مؤسسه فولد، **اوپنهایمر** و شرکا" ← "مؤسسه فولد، **اوپنهایم** و شرکا". (زیرنویس انگلیسی و عنوان فوق در فهرست اعلام نیز تصحیح شود.)

ص ۱۲۴- سطر ۲: "خود را خود را" ← "خود را".

ص ۱۲۸- سطر ۱۱: "دوک بورگوندی" حذف شود. در فهرست اعلام نیز تصحیح شود. (فیلیپ، همسر خوانا، دوک بورگوندی نبود.)

ص ۱۳۸- سطر ۱۱: "هوهنزتاوفن" ← "هوهنشتاوفن"

ص ۱۴۹- سطر ۱۱: "قلعه هوهن‌زولرن" ← "قلعه زولرن"

ص ۱۵۰- سطرهای ۴ و ۵: "شاه هانوور" ← "حاکم هانوور"

ص ۱۵۰- سطر ۷: "شاهان هانوور" ← "حکام و شاهان هانوور"

ص ۱۵۴- سطر ۶: "یهودان" ← "یهودیان"

ص ۱۸۴- سطر اوّل: "۱۸۶۹" ← "۱۸۲۱"

ص ۱۹۲- سطرهای ۵ تا ۷: "نخستین کانون تکاپوی میسیونری در هند نیز در سال ۱۵۳۰، به‌وسیله سن فرانسیس خاویر (۱۵۰۶-۱۵۵۲)، از بنیانگذاران فرقه یسوعی، در این بندر [کوچن] تأسیس شد." ← "نخستین کانون تکاپوی میسیونری در هند نیز در سال ۱۵۳۰ در این بندر [کوچن] تأسیس شد و از سال ۱۵۴۲، با اعزام فرانسیس خاویر به بندر گوا، فعالیت گسترده میسیونرها آغاز شد."

ص ۲۱۵- سطر ۹: "سیندنهام" ← "سیدنهام"

ص ۲۲۹- سطر ۴: "کاریکاکوری" ← "کاریکاتوری"

ص ۲۷۳- سطر اول: "پسر کوچک" ← "پسر بزرگ"

ص ۲۷۳- سطر ۶: "متعصب" ← "معتقد"

ص ۲۷۸- سطر ۸: "آسیای مرکزی" ← "خانات قبچاق"

ص ۳۰۲- سطر اوّل: "۱۵۳۲" ← "۱۵۳۵"

ص ۳۰۳- سطر اوّل: ″به سود **خوان سوم** و علیه کارل پنجم اشتغال داشتند و قربانی آن شدند.″ ← ″به سود فرانسوای اوّل، پادشاه فرانسه، و خصم کارل پنجم اشتغال داشتند.″ (ژان سوم پرتغال [خوان سوم] دوست کارل پنجم بود. خواهرش زن کارل بود و خواهر کارل زن او.)

ص ۳۰۷- چهار سطر آخر به شکل زیر اصلاح شود: ″شکوفایی کانون یهودی آمستردام و امپراتوری مستعمراتی هلند با سلطنت **جیمز اوّل** (۱۶۰۳-۱۶۲۵) و **چارلز اوّل** (۱۶۲۵-۱۶۴۹) در انگلستان مقارن است. این دو از خاندان شاهان استوارت اسکاتلند بودند. جیمز سیاست نزدیکی به امپراتوری کاتولیک اسپانیا را در پیش گرفت و خشم الیگارشی انگلیس را بر ضد خود برانگیخت.″

ص ۳۳۰- سطر ۱۹: ″شهری″ ← ″دولتی″

ص ۳۵۸- سطر ۸: ″سده‌های هفدهم و هیجدهم″ ← ″سده نوزدهم″.

ص ۳۶۶، سطر ۱۰: ″بندری″ ← ″شهری″.

ص ۳۶۶، سطر ۱۴: ″بنادر″ ← ″شهرهای″.

ص ۳۶۶، سطر ۱۷: ″بندر″ ← ″شهر″.

ص ۳۸۲، سطرهای ۹-۱۰: ″بنادر جنوب اروپا″ ← ″بنادر غرب و جنوب اروپا″.

ص ۴۲۵- سطر اوّل: ″سی تا چهل سرباز″ ← ″سی تا چهل هزار سرباز″

ص ۴۷۵- سطر ۱۱: ″عنوان شاهی″ ← ″عنوان برگزینندگی (حاکم برگزیننده)″

ص ۵۲۰- سطر ۲۶: ″پسر این دو″ ← ″پسر او از همسر اوّل″

ص ۵۶۰- ستون اوّل- سطر ۲۴: ″هابسبورگ″ حذف شود.

ص ۵۶۳- ستون دوّم- سطرهای ۱۵ و ۱۷ ″بوتنو″ ← ″بوئنو″.

ص ۶۰۴- ستون دوّم- سطر ۵: ″آناتولی (بندر)″ ← ″آناتولی [آسیای صغیر]″

ص ۶۱۲- ستون دوّم: فرانکفورت (بندر) ← فرانکفورت (شهر).

چند توضیح:

❖ در جلدهای اوّل و دوّم نام شاهان پرتغال به‌صورت اسپانیولی ″خوان″ ذکر شده که با توجه به تلفظ پرتغالی آن همه جا به ″ژان″ تبدیل شود.

❖ در جلد اوّل (ص ۳۹۰- سطر ۱۷) از متن آرامی ″تورات″ با نام ″ترگم″ یاد شده است. کاربرد ″ترگم″ برای اطلاق به متون آرامی عهد عتیق در کتب جدید فارسی رایج است. با توجه به پیوند تاریخی زبان‌های آرامی و عربی، این واژه باید به‌صورت ″ترجم″ نوشته شود که همان ″ترجمه″ عربی است.

❖ در مجلدات اوّل و دوم، در برخی موارد، به‌علت اشکال نرم‌افزار مورد استفاده

نگارنده (Microsoft Word 97, Arabic Edition) حرف "گ" از بقیه حروف جـدا شـده که قابل شناسایی است. در جلدهای سوم و چهارم، به‌دلیل استفاده از نسخه اصلاح شده فارسی همان نرم‌افزار (پارسا ۹۹)، ایراد فوق رفع شده است.